Dr. Marjan Odar*

AKTUALNI IZZIVI NA PODROČJU RAČUNOVODENJA IN REVIDIRANJA

Up to Dates Challenges in the Field of Accounting and Auditing

POVZETEK ● *Avtor v prispevku ugotavlja, da pravila računovodenja in tudi revidiranja nikoli niso bila in niso neobčutljiva na širša družbena dogajanja. Tudi zato lahko zaradi posledice gospodarske in finančne krize pričakujemo nekatere spremembe in novosti v tej zvezi. V prispevku so predstavljene posledice ekonomske in gospodarske krize na področju računovodenja in revidiranja predvsem glede vprašanj povezanih z vrednotenjem sredstev in pričakovanimi spremembami računovodskih direktiv.*

Ključne besede ● *predpostavka o časovni neomejenosti delovanja, vrednotenje, finančne naložbe, finančne krize, poštena vrednost, oslabitev sredstev, vseobsegajoči donos, spremembe računovodskih direktiv, mikro podjetja.*

1. UVOD

Revidiranje in računovodenje sta, tako kot vse ostale stroke, podvržena stalnim spremembam in iskanjem vedno novih in boljših rešitev. Seveda se večina sprememb boji, kajti spremembe vedno prinašajo nekaj novega; torej se je treba spremembam prilagoditi, kar pa zahteva dodatne aktivnosti. Vendar, če sprememb in izboljšav ne bi bilo, ne bilo razvoja. Na računovodenje in s tem tudi na pravila, ki jih računovodja in revizor morata upoštevati moramo vedno gledati kot na dinamičen proces. Podobno seveda velja tudi za revidiranje. Naj le dodam, da dokler bodo v pravilih računovodenja in revidiranja spremembe, tako dolgo bosta računovodstvo in revizija v družbi obravnavani kot stroki in pomembna dejavnika, ki prispevata k splošnemu javnemu dobru.

* doktor poslovodno-organizacijski znanosti; spec. rev.; pooblaščeni revizor; direktor, Slovenski inštitut za revizijo; samostojni strokovni svetovalec, Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, Ljubljana.

Še na nekaj je v teh časih treba opozoriti. Nekateri teoretiki in pa tudi praktiki menijo, da so tudi pravila računovodenja prispevala svoj delež k sedanji finančni in gospodarski krizi. Podobno naj bi veljalo tudi za revidiranje. Pa je to res? Zagotovo je nekaj resnice tudi v takih ugotovitvah. Predvsem pravila računovodenja, ki so v svetovnem merilu sledila ideji US GAAP in posledično MRS oziroma MSRP predvsem v izkazovanja sredstev in dolgov po pošteni vrednosti, ter na tej podlagi predvsem tudi pripoznavanju dobičkov na podlagi vrednotenja finančnih sredstev po pošteni vrednosti. Seveda samo vrednotenje finančnih sredstev po pošteni vrednosti teoretično ni sporno; problem ki pa ga ne smemo zanemariti pa so predvsem posledice pripoznavanja prihodkov na podlagi (višjih) poštenih vrednosti. Z vidika predpostavke previdnosti takih očitkov vsekakor ne smemo zanemariti in verjetno je nekaj resnice glede vzrokov za finančno in gospodarsko krizo tudi v pravilih računovodenja. Drugače pa je z revidiranjem. Pravila revidiranja se v tej zvezi niso spremenila in neposredno na tej podlagi nikakor ne moremo trditi, da bi lahko imela pravila revidiranja kakršnokoli povezavo s finančno in gospodarsko krizo. Edini možni očitek bi edino lahko bil, da revizorji pri svojem delu niso dovolj spoštovali določbe MSR 545 – Revidiranj meritev in razkritij poštene vrednosti. Kljub navedenemu pa je treba zelo jasno povedati, da so revizorji predvsem pri revidiranju računovodskih izkazov za 2008 zelo zadovoljivo opravili svojo nalogo, in kljub v nekaterih primerih velikim pritiskom poslovodstev in tudi drugih deležnikov, kvalitetno in strokovno opravili svojo nalogo.

V nadaljevanju obravnavamo le nekatere najpomembnejše izzive, ki jim bodo izpostavljene družbe in tudi revizorji na področju računovodenja in revidiranja.

2. IZIVI IN PREDVIDENE SPREMEMBE NA PODROČJU RAČUNOVODENJA

Končni cilj računovodenja je izdelava računovodskih izkazov in zagotavljanje informacij o finančnem položaju, ki so koristne za velik krog uporabnikov pri njihovem odločanju. Tudi zato ali predvsem zato morajo biti računovodske informacije razumljive ter bistvene, zanesljive in primerljive. Na bistvenost vplivata njihova vrsta in pomembnost za posameznega uporabnika; stopnja bistvenosti je torej lahko pri isti informaciji za različne uporabnike različna. Zanesljivost informacij je zagotovljena, če ne vsebujejo pomembnih napak in pristranskih stališč ter če se uporabniki nanje lahko zanesejo, torej če zvesto predstavljajo pomembne pojave.

Vsekakor je v tej zvezi treba opozoriti, da morajo biti računovodski izkazi sestavljeni na podlagi pravil, katerih uporaba vpliva na način ugotavljanja in ugotovljeno knjigovodsko vrednost delnic oziroma knjigovodsko vrednost

podjetja. Knjigovodska vrednost podjetja, torej tudi knjigovodsko ugotovljeni dobiček, je med najpomembnejšimi cilji sestavljanja računovodskih izkazov oziroma skoraj edini cilj sestavljanja računovodskih izkazov. Treba pa je takoj dodati, da tako ugotovljena knjigovodska vrednost družbe in tudi čisti dobiček praviloma vplivata na njegovo tržno vrednost in tudi na odločitve uporabnikov računovodskih izkazov.

Res je, da so računovodski izkazi le eden izmed virov informacij, potrebnih za odločanje investitorjev, ne smemo pa pozabiti, da se lahko lastnikom izplačajo dividende le v velikosti (največ) čistega (bilančnega) dobička, ugotovljenega v računovodskih izkazih. Zaradi tega seveda ni nepomembno, kako je izkazan čisti dobiček družbe in koliko ga je. Seveda se teoretično v tej zvezi odpira tudi vprašanje kaj razumemo s čistim dobičkom, kako je opredeljen čisti dobiček in na podlagi katerih in kakšnih in katerih pravil računovodenja ga tudi izračunavamo. Čisti dobiček poslovnega leta je gotovo eno izmed meril uspešnosti poslovanja družbe in tudi zato ni vseeno, kako ga ugotavljamo. Če izhajamo iz temeljne opredelitve, da je čisti dobiček rezultat poslovanja, ki ga merimo kot prirast kapitala v obračunskem obdobju, se moramo seveda tudi vprašati, kako in ob uporabi katerih predpostavk ter drugih pravil računovodenja se izkazuje v računovodskih izkazih. Seveda se v tej zvezi postavlja tudi zelo pomembno vprašanje izvora ugotovljenega čistega dobička. Gre za odgovor na vprašanje ali je to rezultat poslovanja družbe na podlagi poslovnih aktivnosti. Kaj pa so poslovne aktivnosti družbe? Ali je to le opravljanje proizvodne oziroma storitvene dejavnosti v ožjem pomenu oziroma ali kot poslovanje družbe lahko razumemo tudi delovanje družbe in sprejemanje poslovnih odločitev, ter tudi doseganje poslovnega izida na področju financiranja in tudi investiranja? Celoten poslovni izid je vsekakor posledica celotnega delovanja družbe, vendar je tudi zelo pomembno na katerem področju delovanj družbe je bil ugotovljen poslovni izid. Ne glede na navedeno pa je treba vsekakor dodati, da v Sloveniji tudi pri analiziranju računovodskih izkazov morda premalo pozornosti povečamo izkazu denarnih tokov, kajti vsak računovodsko (ekonomsko) ugotovljen poslovni izid mora biti »pokrit« z udenarjenjem gospodarskih kategorij in sicer najmanj v višini v kateri so le te izkazane v bilanci stanja.

2.1. Ali se bo zaradi posledic gospodarske in finančne krize povečalo število družb za katere predpostavka o časovni neomejenosti delovanja ne bo več veljala?

Temeljne predpostavke in načela pri sestavljanju računovodskih izkazov so splošno sprejete in tudi teoretično pripoznane podlage, lahko bi rekli kar zakonitosti, ki služijo kot miselni vzorec pri oblikovanju in sprejemanju usmeritev za pripravo podatkov in oblikovanje informacij, ki naj bi jih zagotavljalo računovodstvo. Predpostavka o časovni neomejenosti delovanja *(going concern assumption)* pomeni, da obravnavamo družbo kot delujočo, torej

táko, ki bo delovalo tudi v dogledni prihodnosti. Gre za predpostavko, da družba nima niti namena niti potrebe, da bi ustavila delovanje ali pomembno skrčila njegov obseg. Če pa ima družba potrebo ali namen te vrste, mora pripraviti računovodske izkaze na drugačni podlagi; v takšnem primeru mora uporabljeno podlago za sestavljanje računovodskih izkazov nujno razkriti.

Predpostavka o časovni neomejenosti delovanja je temeljna predpostavka, na kateri temeljijo skoraj vsi SRS[1] in skoraj vsi MRS[2]. Brez upoštevanja te predpostavke bi imeli tudi druge predpostavke, druge računovodske usmeritve in druga načela omejeno veljavo.[3] Tako na primer amortizacija in popravljanje vrednosti sploh ne bila smiselna, če ne bi upoštevali predpostavke o časovni neomejenosti delovanja. Predpostavka o časovni neomejenosti poslovanja je pomembna predvsem za dolgoročna sredstva in dolgoročne obveznosti, ko se izdatki za njihovo pridobitev v obliki stroškov enakomerno razporedijo prek daljšega obdobja oziroma dobe koristnosti sredstva. Zato za vrednotenje dolgoročnih sredstev in dolgoročnih obveznosti ne upoštevamo dnevnih vrednosti, razen kadar je to smiselno. Uporaba te predpostavke zahteva tudi uporabo drugih predpostavk, predvsem predpostavke o vzročni povezanosti prihodkov z odhodki *(matching principle)*. Uporaba predpostavke o časovni neomejenosti delovanja pa zagotavlja in omogoča razlikovanje med predpostavko o strogem upoštevanju nastanka poslovnega dogodka *(acrual basis)* in načelom denarnega toka *(cash basis)*.

Temeljno računovodsko predpostavko o časovni neomejenosti delovanja lahko ponazorimo z vrednotenjem sredstev. Sredstva podjetja vrednotimo, če upoštevamo predpostavko o časovni neomejenosti delovanja, po izvirni, prevrednoteni nakupni oziroma pošteni vrednosti, odplačni vrednosti. Pri podjetju, ki ne deluje oziroma namerava prenehati delovati (časovno omejeno delovanje), pa je treba vsa sredstva in vse obveznosti vrednotiti po likvidacijski vrednosti[4].Zaradi težav v katerih so se in se bodo lahko v letu 2009 in tudi v letu 2010 znašle nekatere družbe in so predvsem posledica finančne in gospodarske krize, bodo morala nekatera poslovodstva oceniti ali so še izpolnjeni pogoji za uporabo predpostavke o časovni neomejenosti delovanja podjetja. Praviloma je doba delovanja delujoče družbe določena z enim letom; torej, če na podlagi zanesljivih in zadostnih dokazov poslovodstvo oceni, da družba ne bo delovala še eno leto po bilančnem presečnem dnevu, bi morala ugotoviti, da predpostavka o časovni neomejenosti delovanja ni več izpolnjena in v takem primeru je sredstva in obveznosti vrednotiti po likvidacijski vrednosti.

---

[1] Le SRS 37 - Računovodske rešitve v nedelujočih podjetjih - ne temelji na tej predpostavki.

[2] To področje obravnava MSRP 5 – Nekratkoročna sredstva za prodajo in ustavljeno poslovanje.

[3] Vrednotenje po izvirni vrednosti brez upoštevanja predpostavke o časovni neomejenosti delovanja sploh ne bi imelo smisla.

[4] Ocenjena likvidacijska vrednost je ocenjena vrednost sredstev, ki jo ugotovi stečajni upravitelj, in je ocenjena vrednost, po kateri je mogoče prodati sredstva stečajnega dolžnika. Odvisna je od tržne vrednosti sredstev in obveznosti do njihovih virov, stopnje uresničitve te vrednosti, neposrednih in posrednih likvidacijskih stroškov, časa udenarjenja (likvidacijskega časa) in diskontne stopnje zaradi odloga udenarjenja likvidiranih sredstev ali obveznosti do njihovih virov (primerjajte SRS 37.41).

2.2. Vprašanja vrednotenja in merjenje sredstev (premoženja) in obveznosti v računovodskih izkazih

Za pravilen odgovor na vprašanja povezana z vrednotenjem sredstev, je treba najprej odgovoriti na vprašanje kaj razumemo s sredstvi (premoženjem) v računovodskem smislu, in po kakšnih pravilih jih vrednotimo v bilanci stanja na bilančni presečni dan.

Sredstva, tudi finančna, ki jih družba pridobi s kapitalom ali dolgovi, imajo obliko stvari, pravic ali denarja; družba jih obvladuje in iz njih pričakuje gospodarske koristi. Začetno pripoznavanje sredstev in obveznosti v SRS in MRS oziroma MSRP temelji na načelu izvirne vrednosti *(historical cost basis)*[5]. V vseh tistih primerih, ko je nadomestilo za sredstvo ali obveznost prejeto ali dano v denarju ter sredstva in obveznosti v drugačni obliki niso zajeta v menjavo, je tudi poštena vrednost enaka denarnemu nadomestilu. Če pa nadomestilo za sredstvo ali obveznost ni prejeto ali dano v denarju, je treba pošteno vrednost sredstva meriti po pošteni vrednosti prejetega ali danega nadomestila. V nekaterih primerih je zato najteže določiti pošteno vrednost prejetega ali danega nadomestila. Običajno jo to res kar transakcijska ali druga tržna cena, vendar v nekaterih primerih te cene ni mogoče zanesljivo določiti. Naslednji problem je povezan z merjenjem izvirne vrednosti. Ali je izvirna vrednost res in vedno enaka pošteni vrednosti? Za večino sredstev to trditev lahko zagovarjamo. Na podlagi povedanega lahko zaključimo, čeprav se na prvi pogled zdi da z opredelitvijo izvirne vrednosti ni posebnih težav, da teoretično tudi izvirni vrednosti lahko oporekamo in da ima lahko tudi ta podlaga za merjenje sestavin računovodskih izkazov svoje slabosti; vendar se moramo zavedati, da bi bilo v primeru, če načelo izvirne vrednosti ne bi bilo spoštovano, spremenjeno eno temeljnih načel računovodstva. Tudi finančna in gospodarska kriza na uporabo tega temeljnega načela zagotovo ne bosta vplivali.

V zvezi z začetnim pripoznavanjem sredstev po izvirni vrednosti smo nekatera osnovna pravila namerno poudarili. Namen je spodbujati razmišljanja o temeljnih vprašanjih, povezanih s pripoznavanjem in tudi vrednotenjem sredstev, in sicer: kaj je sredstvo in kakšno vrednost ima in kako jo lahko določimo oziroma izmerimo. Če znamo in zmoremo odgovoriti na ta vprašanja, smo se pripravili na odgovore o temeljnih vprašanjih, povezanih s problemi merjenja in predvsem vrednotenja sredstev po pridobitvi. S temi temeljnimi problemi se srečuje tudi teorija računovodenja v zadnjih letih in išče rešitve. Teoretični modeli kot podlaga razmišljanja in teoretskega raziskovanja, ter reševanja problemov so različni. Vendar je v svetu kljub posledicam finančne

[5] V skladu z okvirnimi navodili za pripravljanje in predstavljanje računovodskih izkazov v MRS se sredstva po izvirni vrednosti obravnavajo z zneski plačanih denarnih sredstev ali njihovih ustreznikov ali pa poštene vrednosti nadomestila, danega v trenutku nabave, da bi podjetje pridobilo omenjena sredstva. Enako je predpisano v SRS.

krize in s tem tudi neposredno in posredno kritiko uporabljenih modelov, še vedno veliko zagovornikov uporabe podlage za merjenje postavk v računovodskih izkazih po pošteni vrednosti *(fair value)*. Seveda ne gre za uporabo popolnega in teoretično pravega modela, ki bi ga res lahko imenovali model poštene vrednosti, ampak za vrednotenje nekaterih sredstev in obveznosti po pošteni vednosti. Vrednotenje sredstev in obveznosti po pošteni vrednosti ima seveda nekatere prednosti[6], vendar pa tudi vrsto slabosti[7].

Trenutno veljavno ureditev v MSRP, US GAAP in tudi SRS lahko imenujemo mešani model, saj so nekatera sredstva (in tudi obveznosti) merjena po izvirni vrednosti, nekatera pa odplačni, spet druga po nadomestljivi in nekatera tudi po pošteni vrednosti.[8] Teoretično torej ne moremo govoriti o čistem modelu, kar seveda povzroča kar nekaj težav tako v teoretični razlagi kakor seveda tudi pri uporabi standardov v praksi. Po vsej verjetnosti bo tudi v prihodnosti računovodenje temeljilo na modelu poštene vrednosti, pa kljub temu bo verjetno tudi zaradi posledic gospodarske in finančne krize prišlo do iskanja novih in tudi drugačnih rešitev[9]. Seveda pa vsaki, tudi dokaj jasni teoretični opredelitvi, ki je lahko še tako dobra, sledijo praktični problemi uporabe standardov v praksi, ki jih je treba dnevno reševati.

Vsekakor se je v tej zvezi treba najprej opredeliti oziroma razčistiti vprašanja, povezana z miselnim vzorcem in razmišljanjem o tem, kaj je vrednost sredstva oziroma kako jo merimo. Ali je to znesek sredstev, običajno denarnih, ki smo jih nekoč plačali za pridobitev novega sredstva (presredstvenje), ali pa razmišljamo o vrednosti sredstva kot o vrednosti (znesku denarja), ki jo bomo

---

[6] Če družba trguje s sredstvi in obveznostmi, ter jih namerava imeti zgolj na kratki ali zelo kratki rok, potem je njihova udenarljiva; to je iztržljiva vrednost, praviloma zelo blizu njihovi tržni vrednosti, ki jo pod predpostavko popolnega trga brez vmešavanja države praviloma lahko enačimo s pošteno vrednostjo.

[7] Poštena vrednost predvsem na daljši rok lahko odstopa od nadomestljive vrednosti sredstva ali dolga, saj so za pošteno vrednost značilna nihanja. Poleg tega pa za vsa sredstva in obveznosti ni popolnih trgov brez državnega poseganja nanje. V tej zvezi je vsekakor treba še dodati problem nepopolnih, plitkih, neaktivnih in zmanjšano aktivnih, nelikvidnih in zmanjšano likvidnih trgov.

[8] Posledice take ureditve je tudi ta, da težko trdimo, da so sredstva in obveznosti, ter posledično tudi kapital izmerjeni, vrednoteni in tudi izkazani v računovodskih izkazih po poštenih vrednostih kar seveda tudi pomeni, da na tej podlagi tudi ne moremo trditi, da je poslovni izid izkazan oziroma ugotovljen po pošteni vrednosti.

[9] Vsekakor bodo rešitve odvisne tudi ali predvsem od opredelitve cilja delovanja in poslovanja gospodarskih subjektov, kar pa je in bo povezano s prevladujočo družbeno filozofijo in sprejetim ter priznanim družbenim redom. Naj pojasnim le s preprostim vprašanjem (in predvsem odgovorom nanj: kateremu cilju poslovanja mora podjetje slediti? Seveda je veliko možnih odgovorov. V obdobju, ki se izteka, je bil najpogostejši odgovor seveda dobiček. Seveda se takoj vprašamo kateri. In zopet je bil običajno najpogostejši odgovor trenutni, običajno ugotovljen dnevno na podlagi uporabe tržne (poštene) vrednosti sredstev in obveznost. Kakšni in kateri pa bodo odgovori po finančni in gospodarski in še kateri (družbeni) krizi? Naj le nekatere možne nakažemo. Cilj poslovanja družbe bi lahko bila družba, ki si postavi za cilj trajnostni razvoj in družbeno odgovornost. Kaj pa socialna družba? Ali pa morda ekološko usmerjena družba? Ali pa morda družba v državni lasti? Seveda dokončnega in jasnega odgovora ni mogoče dati, vendar pa več dejavnikov kaže, da se bo morala ureditev, ki omogoča bogatenje in kruti kapitalizem posameznikov v najtrši obliki, ter istočasno povzroča revščino in izkoriščanje množic, verjetno spremeniti. Ne pozabimo – sedanjo ureditev je omogočilo tudi vrednotenje sredstev po pošteni vrednosti in predvsem mehanizmi določanja tržne oziroma poštene vrednosti, ki so vse prevečkrat temeljili tudi na nerealnih, ter umetno ustvarjenih "pričakovanjih".

dobili, ko bomo pridobljeno sredstvo (na primer opredmeteno osnovno sredstvo) zopet presredstvili oziroma, natančneje, udenarili. Slednje je sodobno pojmovanje vrednosti, zato se mora težišče našega razmišljanja prestaviti s preteklih (zgodovinskih) nakupnih oziroma pridobitvenih vrednosti na pričakovane udenarjene zneske, ki jih bomo pridobili s presredstvenjem. Seveda pa v zvezi z vprašanji, povezanimi s pričakovanimi bodočimi pritoki sredstev oziroma vrednosti sredstev ob presredstvenju, takoj naletimo na neznano prihodnost in z njo povezano negotovost, ter s tem poveznimi tveganji. Kljub izdelanim modelom varovanja pred tveganji, ter raznimi drugimi sodobnimi finančnimi inštrumenti, se vsem tveganjem ni in se ne bo mogoče izogniti. Vse navedeno pa je povezano predvsem z vrednotenjem sredstev in obveznosti ter ugotavljanjem in določanjem njihovih vrednosti (tudi za potrebe računovodenja). Tudi zato, ter tudi zaradi posledic gospodarske in finančne krize lahko pričakujemo, da se tudi bosta tako teorija kot posledično tudi praksa računovodenja morali spoprijeti z novimi izzivi in novimi neraziskanimi področji predvsem na področju pravil ugotavljanja, merjenja, pripoznavanja, ter izkazovanja vrednosti. Slej ko prej ostaja tako v ekonomiji, kot tudi v računovodstvu vprašanje vrednosti eno ključnih še (ne)rešenih teoretičnih in praktičnih izzivov.

Finančna in gospodarska kriza sta pospešili tudi iskanje novih teoretičnih in praktičnih sprememb računovodskih standardov. Tako že v letošnjem letu lahko pričakujemo nekatere pomembne spremembe. Med pomembnejšimi so verjetno tiste, ki se nanašajo na vprašanja povezana z merjenjem in vrednotenjem finančnih sredstev po pošteni vrednosti.

2.3. Vseobsegajoči donos – kaj z njim razumemo?

Eno temeljnih vprašanj, s katerim se teorija računovodenja že dolgo ukvarja, je vprašanje, kaj je dobiček *(income).*[10] Odgovor ni enostaven, saj je dobiček

končni izid delovanja podjetja v obračunskem obdobju, ter zato tudi posledica uporabe vrste predpostavk, načel in metod pri merjenju posameznih kategorij. Seveda se moramo najprej vprašati, kaj je računovodski dobiček. Najpreprostejši in najpogostejši odgovor je, da je to čisti dobiček, ugotovljen v

[10]Vprašanje je, ali je dobiček popolnoma ustrezen slovenski izraz za angleški izraz *income.* Trenutno drugega izraza nimamo in dobiček še najbolje izraža tisto, kar razumemo z *income*. Tudi v angleščini ta pojem ni natančno opredeljen, zato nekateri teoretiki zagovarjajo tezo, da je *income* v bistvu koncept oziroma model, ne pa natančna in posebna pravila za njegovo ugotavljanje in merjenje. V tej zvezi zadenemo še ob nekaj pojmovnih težav. Gre za prihodke in odhodke oziroma dobičke in izgube pa tudi za zaslužke. Prihodke iz rednega delovanja po SRS praviloma lahko prevajamo z *revenues*, odhodke iz rednega delovanja pa z *expenses*. *Gains* bi lahko prevajali z drugimi (izrednimi) prihodki, *losses* pa z drugimi (izrednimi) odhodki. Treba pa je dodati, da se drugi prihodki in drugi odhodki vsebinsko ne ujemajo s "pravimi" prihodki; v bistvu gre za donose, ki niso povezani s poslovanje. Še to: e*arnings* lahko enačimo s kategorijo celotnega dobička. Glede povedanega - ne gre le za pojmovno, opredelitveno ali "prevajalsko" kaprico; gre za globlji vsebinski pojmovni problem.

izkazu poslovnega izida, ko od prihodkov odštejemo odhodke. Seveda se takoj postavi vprašanje katere prihodke in odhodke imamo v mislih in kaj to sploh so prihodki in odhodki. To opredelitev, ki pa je zelo splošna, lahko dopolnimo in postavimo drugačno opredelitev dobička - to je tisti del donosa kapitala v obračunskem obdobju, ki se lahko neposredno razdeli med lastnike. V tej zvezi pa se takoj postavi še vprašanje, katere poslovne dogodke, če sploh katere, lahko neposredno poračunamo s kapitalom v bilanci stanja. Na podlagi tako postavljenih vprašanj lahko izpeljemo dva skrajna in v nekaterih primerih tudi nasprotujoča si načina ugotavljanja dobička.[11]

2.3.1. Način, izhajajoč iz sprotnega dobička, doseženega pri delovanju podjetja

Po tem (prvem) načinu se dobiček ugotavlja v izkazu poslovnega izida. Ugotavlja se za obračunsko obdobje in je posledica delovanja v tem obračunskem obdobju – zato sprotni dobiček. Ta model lahko zagovarjamo s tezo, da je poslovni izid, ugotovljen v izkazu poslovnega izida, lahko le posledica običajnega delovanja podjetja v obračunskem obdobju. Ta način izključuje iz poslovnega izida, ugotovljenega v izkazu poslovnega izida, vse izredne[12] prihodke in odhodke ter vse prilagoditve zaradi odprave napak pred tem obračunskim obdobjem.[13] Značilno za ta način je, da izkaz poslovnega izida kaže le učinkovitost rednega delovanja podjetja v obračunskem (računovodskem) obdobju.

2.3.2. Način, izhajajoč iz celotnega (vseobsegajočega) dobička, doseženega pri delovanju podjetja

Po tem (drugem) skrajnem načinu se dobiček ugotavlja v bilanci stanja. Ugotavlja se kot razlika med kapitalom na koncu in kapitalom na začetku obračunskega obdobja brez njegovega povečanja ali zmanjšanja, ki je posledica vplačil ali izplačil lastnikom. Po tem načinu vsebuje dobiček tudi vse izredne prihodke in odhodke ter vse prilagoditve zaradi odprave napak pred obračunskim obdobjem. Poleg teh razlik sestavlja razliko v kapitalu (celotni dobiček oziroma donos) še vrsta drugih postavk. Pri tem gre za vse tiste prilagoditve, ki se pripoznavajo neposredno kapitalu.[14]

Oba skrajna načina in teoretična modela lahko zagovarjamo, seveda odvisno od tega, iz katerega zornega kota ju opazujemo. Večina računovodskih usmeritev in tudi standardov pa ne temelji na enem ali drugem čistem modelu, ampak uporablja različne kombinacije. Če oba modela kritično proučimo, bi za prvega

[11] Ta dva skrajna načina obravnavamo le v čistem teoretičnem modelu, da bi lahko na podlagi analiz, temelječih na skrajnostih, izluščili bistvene razlike. Seveda se zavedamo, da takih čistih modelov v praksi ni oziroma da so v praksi uporabljeni modeli kombinacija obeh čistih skrajnih modelov.

[12] Gre za tiste prihodke in odhodke, ki niso posledica običajnega (rednega) delovanja podjetja.

[13] Gre predvsem za popravljanje bistvenih napak, izvirajočih iz prejšnjih obdobij.

[14] Med takšne prilagoditve lahko štejemo učinke prevrednotenja opredmetenih osnovnih in neopredmetenih sredstev, učinek izmeritve finančnih naložb, razpoložljivih za prodajo, po pošteni vrednosti in še več drugih učinkov.

lahko trdili, da bolj upošteva predpostavko previdnosti, saj priznava le dobiček ali izgubo, ki je posledica rednega delovanja podjetja. To med drugim tudi pomeni, da je ugotovljeni dobiček manjši od doseženega. Ta trditev nedvoumno drži v vseh tistih primerih, ko so na primer izredni prihodki večji od izrednih odhodkov.[15] Velja pa tudi nasprotno: v primerih, ko so izredni odhodki večji od izrednih prihodkov, je po prvem načinu dobiček lahko celo večji od celotnega dobička. Enako bi lahko rekli, da velja za izmeritev finančnih naložb, razpoložljivih za prodajo, po njihovi pošteni vrednosti, ko se sprememba poštene vrednosti odrazi neposredno v kapitalu. Pri tem je treba poudariti, da ne gre le za teoretično razpravo saj so na primer družbe zaradi uporabe SRS (2006) in MRS oziroma MSRP veliko finančnih naložb razporedile med za prodajo razpoložljiva finančna sredstva in tako učinek sprememb poštene vrednosti poračunavajo neposredno prek kapitala.

Zadnje spremembe MRS 1 – Predstavljanje računovodskih izkazov[16], končno vpeljujejo izkaz vseobsegajočega donosa in tako dopolnjujejo pomanjkljivosti izkaza poslovnega izida[17]. To novost je vsekakor treba pozdraviti, saj se bo na ta način (tudi v "kriznih" časih) izrazna moč računovodskih izkazov zelo povečala.

2.4. Spremembe računovodskih direktiv

Evropski svet je na zasedanju 8. do 9. marca 2007 poudaril, da je zmanjšanje upravne obremenitve pomembno za spodbujanje evropskega gospodarstva, zlasti ob upoštevanju morebitnih pozitivnih učinkov za mala in srednja podjetja (v nadaljevanju MSP). Poudaril je, da so za zmanjšanje upravne obremenitve v EU potrebna precejšnja skupna prizadevanja Evropske unije in držav članic.Evropski svet je na zasedanju marca 2008 pozval Komisijo, naj za zmanjšanje upravne obremenitve pripravi nove zakonodajne predloge, ki naj se sprejmejo po hitrem postopku. Računovodstvo in revidiranje sta bila določena kot ključni področji, na katerih se lahko zmanjša upravna obremenitev evropskih družb. Za računovodski direktivi se štejeta direktivi 78/660/EGS in 83/349/EGS. Četrta direktiva o pravu družb je bila sprejeta leta 1978, da bi določili usklajen sklop zahtev za zunanje poročanje vseh družb z omejeno odgovornostjo v EU. Sedma direktiva o pravu družb je bila sprejeta leta 1983 in z njo je bil dodan splošen sestav zahtev za konsolidirane računovodske izkaze. V zadnjih 25 letih sta bili računovodski direktivi večkrat spremenjeni. Po sprejetju Uredbe (ES) št. 1606/2002 o uporabi mednarodnih računovodskih standardov (Uredba o MRS) morajo družbe, ki kotirajo na borzi (tudi družbe z dolžniškimi vrednostnimi papirji, ki kotirajo na borzi) sestaviti in javno objaviti

[15] Še enkrat ponavljamo, da so s temi prihodki in odhodki mišljeni tisti, ki niso posledica rednega delovanja.

[16] Objavo novega MRS 1 - Predstavljanje računovodskih izkazov najdete na http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:339:0003:0044:SL:PDF

[17] Posledično bo zato verjetno še v letu 2009 prišlo tudi do ustreznih sprememb SRS. Predlog sprememb SRS je objavljen na spletni strani Slovenskega inštituta za revizijo.

računovodske izkaze v skladu z MRS oziroma MSRP. Kljub temu pa računovodenje MSP v EU še vedno temelji na omenjenih direktivah. Uporaba Uredbe o MRS je izpostavila in poudarila tudi ločnico med direktivama in MSRP.

2.4.1. Razkritja za srednje velike družbe in obveznost sestavitve konsolidiranih računovodskih izkazov

Direktiva evropskega parlamenta in Sveta o spremembi direktiv Sveta 78/660/EGS in 83/349/EGS, kar zadeva nekatere zahteve za razkritje za srednje velika podjetja in obveznost priprave konsolidiranih računovodskih izkazov[18]. Cilj spremembe Direktive 78/660/EGS [19] je poenostaviti računovodsko poročanje za MSP[20] ter kratkoročno razbremeniti MSP glede računovodskega poročanja. Spremembe bi morale prispevati k zmanjšanju upravne obremenitve brez vpliva na zmanjšanje pomembnih informacij. Cilj spremembe Direktive 83/349/EGS je uskladiti pravila zavezanosti za izdelavo konsolidiranih računovodskih izkazov iz te direktive in iz mednarodnih standardov računovodskega poročanja[21].

Države članice naj bi sprejele zakone in druge predpise, potrebne za uskladitev s to direktivo, najpozneje do 30. aprila 2010.

2.4.2. Uvedba mikro držb

Evropska komisija je 26. februarja 2009 objavila predlog Direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive Sveta 78/660/ES o letnih računovodskih izkazih posameznih vrst družb v zvezi z mikro podjetji[22] Cilj tega predloga spremembe Direktive 78/660/EGS o letnih računovodskih izkazih posameznih vrst družb je poenostaviti poslovno okolje in zlasti zahteve za računovodsko poročanje za mikro podjetja, da bi povečali njihovo konkurenčnost in spodbudili njihov potencial rasti. Spremembe bi morale po mnenju predlagatelja prispevati k zmanjšanju upravne obremenitve in hkrati ohraniti ustrezno stopnjo zaščite in obveščenosti zainteresiranih strani ter omogočiti uskladitev zahtev za poročanje za mikro podjetja z dejanskimi potrebami uporabnikov in pripravljavcev.

---

[18] Tekst glejte
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32009L0049:SL:NOT

[19] UL L 222, 14.8.1978, str. 11. Direktiva, kakor je bila nazadnje spremenjena z Direktivo 2006/46/ES Evropskega parlamenta in Sveta (UL *L 224, 16.8.2006, str. 1*).

[20] Opredelitev MSP po določbah v členu 11 (mala podjetja) in členu 27 (srednje velika podjetja) četrte direktive o pravu družb.

[21] Spremenjen 13. člen določa:
„(2a) Brez poseganja v člen 4(2) in člena 5 in 6 je nadrejeno podjetje, ki ga ureja nacionalno pravo države članice in ki ima le podrejena podjetja, ki so posamično ali kot celota nepomembna za namene člena 16(3), izvzeto iz obveznosti, določene v členu 1(1).“

[22] Tekst glejte
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52009PC0083:SL:NOT

V Priporočilo Komisije 2003/361/ES so opredeljena mikro, mala in srednje velika podjetja, vendar so posvetovanja z državami članicami pokazala, da so mejne vrednosti za mikro podjetja v navedenem Priporočilu morda previsoke za namene računovodenja in revidiranja. Po tem predlogu spremembe četrte direktive o pravu družb bi bila lahko v zakonodajni okvir EU uvedena kategorija mikro podjetij kot najmanjših podjetij. Podjetja, ki na dan izdelave bilance stanja ne presegajo omejitev dveh od spodnjih kriterijev: bilančna vsota 500.000 EUR, čisti prihodki od prodaje 1,000.000 EUR in/ali povprečno število zaposlenih med poslovnim letom 10 oseb, naj bi se štela za mikro podjetja. Trenutno za mikro podjetja praviloma veljajo enaka pravila računovodenja in računovodskega poročanja kot za večje (majhna) podjetja, vendar je bilo ugotovljeno, da obširna pravila o poročanju, ki se uporabljajo zanje, niso sorazmerna z njihovimi posebnimi računovodskimi potrebami, ter da povzročajo njihovo stroškovno obremenitev in lahko ovirajo njihovo učinkovitost in tudi uspešnost. V skladu z ocenami, ki so bile na voljo Komisiji, naj bi bilo v EU približno 5,3 milijona gospodarskih subjektov, ki izpolnjujejo vsaj dve merili iz opredelitve mikro podjetij. Treba pa je takoj opozoriti, da tudi Komisija ugotavlja, da morajo podjetja, vključno z mikro podjetji, za namene upravljanja in sestavljanja davčne napovedi voditi evidence o prihodkih in drugih transakcijah. Direktiva naj bi državam članicam omogočila, da računovodsko poročanje uskladijo s drugimi zahtevami po poročanju in tako preprečijo nepotrebno upravno breme. Tudi po sprejemu direktive naj bi mikro podjetja lahko še vedno prostovoljno pripravljala letne računovodske izkaze, jih predložili v revizijo in predlagala v nacionalne registre.

2.4.3. Nadaljnje spremembe računovodskih direktiv

Evropska komisija je pripravila delovno tudi gradivo o možnih spremembah direktiv o računovodenju[23] Evropska komisija naj bi z dodatnimi spremembami računovodskih direktiv predvsem zmanjšala računovodsko "breme" za majhne družbe. Gre za nadaljevanje zamisli o poenostavitvah v računovodenju in poročanju predvsem za mikro in majhne družbe.

3. IZIVI NA PODROČJU REVIDIRANJA

Revizorjevo poročilo je izrednega pomena, saj vsebuje strokovno pripravljene podatke, informacije in mnenje neodvisnega strokovnjaka o računovodskih izkazih. Uporabniki te informacije, ki jim lahko zaupajo, nujno potrebujejo za svoje odločitve; za nekatere izmed njih je revizorjevo poročilo edini vir

[23] Working Document of the Commission Services (DG Internal Market) Consultation Paper on Review of the Accounting Directives
http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2009/company_law_dir_en.htm

informacij. Na podlagi njegovega mnenja sprejemajo celo vrsto investicijskih odločitev, ki imajo lahko različne posledice, zato je njegova odgovornost praktično neskončna.

Revizorjevo poročilo o računovodskih izkazih, njegova mnenja in druga revizorjeva poročila namreč zagotavljajo, da so podatki in informacije, ki jih predstavlja poslovodstvo, resnični in pošteni, ker jih je potrdil neodvisen strokovnjak ter tako dal svoj prispevek k ustvarjanju dodane vrednosti uporabnikom, ki svoje odločitve sprejemajo na podlagi zanesljivih informacij in podatkov. Tudi zato moramo revizorji delovati v najširšem družbenem interesu, in ne le v interesu posameznikov (na primer lastnikov); dajejo namreč strokovna in neodvisna mnenja o resničnosti in poštenosti računovodskih izkazov, ki vsebujejo podatke in informacije, na podlagi katerih sprejema vrsta uporabnikov poslovne odločitve, ki korenito vplivajo na družbene odnose v najširšem pomenu besede. Ob razvoju novih tehnologij pa bo treba v prihodnosti gotovo posvetiti še večjo pozornost zagotovilom, da so podatki in informacije, ki jih zagotavljata upravljavska in računovodska ureditev, zanesljivi, pravilni, točni in popolni ter da se zato vlagatelji in drugi uporabniki nanje lahko zanesejo. Uporabniki pa se bodo lahko zanesli nanje, če jih bo revidiral neodvisni strokovnjak – revizor, ki pa mora vedno bolj delovati v interesu javnosti v najširšem pomenu besede. Prav delovanju v javnem interesu bomo morali revizorji posvetiti veliko več pozornosti in tako tudi delovati. Seveda pa k družbeni učinkovitosti revidiranja in javnemu interesu ne smemo šteti le revizorjevih postopkov, povezanih z izdajo mnenj, ampak moramo na to področje uvrstiti tudi obnašanje in delovanje revizorjev v družbi, v kateri moramo čim več prispevati k skupni blaginji. Gre za neke vrste delovanje, ki se mora oglašati kot "slaba vest"; poleg tega, da dajemo revizorji dober zgled, moramo tudi opozarjati na napake in odmike ter pokazati poti k izboljšanju stanja ter tako kar največ prispevati k dodani vrednosti in družbeni blaginji.

3.1. Kateri problemi revidiranja nastajajo v zvezi oslabitvijo vrednosti sredstev, predvsem finančnih naložb?

Ena izmed najtežjih teoretičnih in praktičnih vprašanj tako za sestavljavce računovodskih izkazov, kot za revizorje, so povezana z oslabitvijo sredstev. Teoretično je načelo oslabitve sredstev jasno: v poslovnih knjigah je treba zmanjšati vrednost sredstev, če ni verjetno, da bodo prihodnje gospodarske koristi od njih takšne, da bodo ustrezale njihovi vrednosti pri uporabi. Ta pa se meri po diskontirani ocenjeni vrednosti prihodnjih denarnih tokov ali čisti prodajni ceni sredstva, če je ta višja. Če to osnovno zamisel vrednotenja sredstev analiziramo, ugotovimo, da pomeni uporaba načela oslabitve sredstev zmanjšanje pomena podlage za merjenje računovodskih postavk po izvirni

vrednosti, prevrednotenja sredstev, njihove amortizacije[24] in primerjanja njihove knjigovodske vrednosti s tržno ceno. Osnovno pravilo vrednotenja sredstev do uporabe načela oslabitve sredstev je bilo, da se je sredstvo v točki pridobitve (t = 0) vrednotilo po izvirni vrednosti, v času (t = 0 + n) se je nabavna vrednost lahko prevrednotila, z amortizacijo pa se je oblikoval popravek vrednosti s pripoznanjem stroškov. Če so se na trgu nabavne cene znižale ali če so se sredstva poškodovala, je bilo treba dodatno pripoznati odhodke. Pri slednjem gre v bistvu za delovanje predpostavke previdnosti oziroma njenega načela neenakega obravnavanja sredstev in dolgov, kajti izvajanje vseh teh postopkov je vodilo k temu, da sredstva niso bila precenjena. Najpomembnejša značilnost takega obravnavanja pa je bila, da je bilo izhodišče v izvirni vrednosti sredstva, ki se je na podlagi ocenjene dobe koristnosti amortiziralo.

Načelo oslabitve sredstev sicer izvira tudi iz izvirne vrednosti, z upoštevanimi spremembami, ki so se zgodile v času (t = 0 + n) in so evidentirane kot knjigovodska vrednost. In za to vrednost je treba ugotoviti, ali ni prevelika in ne bo mogla biti nadomeščena s prihodnjimi denarnimi tokovi. Pri oslabitvi sredstev gre za ugotavljanje vrednosti sredstev na določen trenutek v času (t = 0 + n) in prav tako nas zanima, ali v tem trenutku sredstva niso precenjena; vendar pa računovodsko pravilo oslabitev sredstev določa tudi merilo, kako to oslabitev izmeriti. Pri tem izhaja iz prihodnjih gospodarskih koristi. Ravno zato lahko rečemo, da gre, nasprotno kot pri predpostavki previdnosti, v tem primeru za dinamičen prijem, ki ga lahko izrazimo tudi kot vzročno povezanost pritoka prihodnjih gospodarskih koristi z odhodki, povezanimi s sredstvom, ki jih bo povzročilo. Vrednost sredstva je tako določena v velikosti (največjih) usredstvenih odhodkov, povezanih z njim (nadomestljive vrednosti sredstva), ki bodo povzročili s tem sredstvom povezane pritoke gospodarskih koristi. Tak način merjenja oslabitve zagotavlja, da so takoj pripoznane razlike med pričakovanimi pritoki in odtoki denarnih sredstev, povezanimi z zadevnim sredstvom. To načelo torej izhaja iz teorije denarnih tokov, saj zasleduje cilj, da se vrednost sredstev nadomesti s pričakovanimi pritoki sredstev.

Pri revidiranju merjenja in predvsem vrednotenja sredstev in obveznosti torej mora revizor preveriti ali je izkazana v poslovnih knjigah vrednost sredstev najmanj v višini, ki bo v prihodnosti nadomeščena s pritoki gospodarskih koristi v družbo. Seveda je treba pri sedanji vrednosti prihodnjih denarnih tokov upoštevati vrednost denarja v času in zato tokove ustrezno diskontirati. Enako pravilo seveda velja tudi za revidiranje obveznosti.

3.1.1. Računovodenje in revidiranje naložb v tržne vrednostne papirje

Finančna sredstva za katera je poznana tržna cena, je treba po SRS 3 in MRS 39 ter MSRP 3 vrednotiti po tržni vrednosti na bilančni presečni dan. Namen opredelitve poštene vrednosti za finančni inštrument, s katerim se trguje na delujočem trgu je dobiti ceno, po kateri bi se posel s tem inštrumentom opravil

[24] V angleščini se praviloma uporablja v zvezi z amortizacijo opredmetenih osnovnih sredstev izraz *depreciation*, v zvezi z amortizacijo neopredmetenih sredstev pa izraz *amortization.*

na dan bilance stanja na najugodnejšem delujočem trgu, do katerega ima družba neposreden dostop. Tako teorija kot standardi določajo, da objavljene cene na delujočem trgu (borza) najbolje pričajo o sprotni pošteni vrednosti. Če trg za posamezni finančni inštrument ni dejaven, lahko družba ugotovi pošteno vrednost z metodo vrednotenja. Metode vrednotenja temeljijo na zadnjem poslu med obveščenima in voljnima strankama, če so na voljo, na primerjavi s trenutno pošteno vrednostjo drugega inštrumenta, ki ima podobne bistvene značilnosti, na proučitvi diskontiranih denarnih tokov in na modelih za določanje cen opcij. Če obstaja metoda vrednotenja, ki jo udeleženci na trgu običajno uporabljajo za določanje cen inštrumentov, in je ta metoda dokazala svojo zanesljivost pri ocenjevanju cen dobljenih pri dejanskem tržnih poslih, jo je treba uporabiti. Cilj uporabe metode vrednotenja je ugotoviti, kakšna bi bila tržna cena na dan merjenja ob premišljeni menjavi v običajnih poslovnih okoliščinah. Poštena vrednost se oceni na podlagi rezultatov metode vrednotenja, ki kar najbolje uporablja tržne vhodne podatke in se čim manj opira na možne vhodne podatke, ki so posebni za obravnavano družbo. Uporabljen naj bi bil tak model vrednotenja, pri katerem so parametri vrednotenja dokazani, če prihajajo z delujočega trga. Seveda je treba dodati še nekaj: če bi se družba odločila za model vrednotenja kljub temu, da obstajajo podatki o tržnih vrednosti, potem ga mora dosledno uporabljati.

Kljub možni uporabi modelov prevrednotenja pa menim, da vrednotenje finančnih naložb v primerih, ko imamo podatek, čeprav morda o nizkih tržnih cenah, ni priporočljivo. Strokovno pravilno ter najprimerneje (in tudi najcenejše) je v vseh primerih, ko imamo podatek o tržni vrednosti finančne naložbe, le to uporabiti za njeno vrednotenje.

Revizorjeva naloga v primerih uporabe modelov vrednotenja je, da prouči uporabljen model ali modele vrednotenja, da jih razume in seveda tudi, da jih preveri. Če revizor nima dovolj znanja in v vseh tistih primerih, ko ni prepričan ali se mu poraja dvom v pravilnost uporabljenega modela naj revizor v postopek preveritve vključi veščaka na podlagi določb MSR 620 – Uporaba veščakovih storitev. Primeren veščak je strokovnjak je eden izmed pooblaščenih ocenjevalcev vrednosti sredstev. V zvezi z revidiranjem uporabljenih modelov prevrednotenja sredstev pa je potrebno opozoriti še na načelo doslednosti, to je na dosledno uporabo izbranega modela vrednotenja.

3.1.2. Nepristranski dokazi o oslabitvi finančnih naložb

Finančno sredstvo (skupina finančnih sredstev) je oslabljeno (oslabljena) in to povzroči izgube, samo če obstajajo objektivni dokazi o oslabitvi zaradi dogodka ali dogodkov po začetnem pripoznanju sredstva ("škodnega dogodka") in ta dogodek (ali dogodki) vpliva(jo) na ocenjene prihodnje denarne tokove finančnega sredstva ali skupine finančnih sredstev, ki ga (jih) je možno zanesljivo oceniti. Tak enkraten, ločen dogodek, ki je povzročil oslabitev, je morda nemogoče prepoznati. Bolj verjetno je povzročilo oslabitev več dogodkov skupaj. Izgube, pričakovane kot posledica prihodnjih dogodkov, ne glede na to, koliko so verjetni, se ne pripoznavajo. Nepristranski dokazi (po

MRS) o oslabljenosti finančnega sredstva ali skupine sredstev so pomembne informacije, ki zbujajo pozornost imetnika sredstva, o

- pomembnih finančnih težavah izdajatelja ali zavezanca;
- kršenju pogodbe, kot je neizpolnitev obveznosti ali kršitev pri plačevanju obresti ali glavnice;
- posojilodajalčevi koncesiji posojilojemalcu iz gospodarskih ali pravnih razlogov v povezavi s posojilodajalčevimi finančnimi težavami, ki je posojilodajalec sicer ne bi obravnaval;
- verjetnosti stečaja ali finančne reorganizacije pri posojilojemalcu;
- izginotju delujočega trga za takšno finančno sredstvo zaradi finančnih težav ali
- pomembnih podatkih, ki kažejo, da obstaja izmerljivo zmanjšanje ocenjenih prihodnjih denarnih tokov iz skupine finančnih sredstev vse od začetnega pripoznanja sredstev, čeprav se zmanjšanja ne da prepoznati pri posameznih finančnih sredstvih v skupini, tudi
  - neugodnih spremembah v plačilnem statusu posojilojemalcev v skupini (na primer povečanem številu zamujenih plačil ali povečanem številu posojilojemalcev s kreditnimi karticami, ki so dosegli svojo zgornjo mejo in plačujejo le majhne mesečne zneske), ali
  - gospodarskih razmerah v državi ali krajevnem okolju, povezanih z neplačili po sredstvih v skupini (na primer povečanju stopnje brezposelnosti na zemljepisnem območju posojilojemalcev, zmanjšanju cen nepremičnin pri hipotekah na zadevnem območju, zmanjšanju cen nafte v povezavi s sredstvi za posojila proizvajalcem nafte ali neugodnih spremembah razmer v dejavnosti, ki vplivajo na posojilojemalce v skupini).

Nepristranski dokaz o oslabitvi pa je tudi **pomembno** in **dolgotrajnejše** zmanjšanje poštene vrednosti finančne naložbe v kapitalski inštrument pod njeno vrednost.

Če ima družba opravka s finančnimi naložbami v kapital drugih podjetij, ki niso bile izmerjene po pošteni vrednosti (deleži, delnice, ki ne kotirajo) je kriterij pomembnosti določen v MRS 28.6., po katerem se šteje, da ima naložbenik pomemben vpliv, če ima neposredno ali posredno 20% ali več glasovalne moči v podjetju, v katero naložbi.

Naloga revizorja v zvezi s temi finančnimi naložbami je predvsem v proučitvi in opredelitvi o uporabljenem kriteriju pomembnosti, ki naj bi ga imela vsaka družba sprejetega in zapisanega v enem od svojih pravilnikov (praviloma naj bi bil to pravilnik o računovodenju). Seveda mora revizor pri testiranju finančnih

naložb na oslabitev njihovih vrednosti zavzeti svoje strokovno in neodvisno stališče o uporabljenem kriteriju pomembnosti. Do začetka te finančne in gospodarske krize je v strokovni literaturi in v strokovnih krogih veljalo enotno pravilo, da obstajajo objektivni razlogi, da družba opravi preizkus za ocenitev oslabitve finančne naložb v kapitalski inštrument, ki ni izmerjen po pošteni vrednosti prek poslovnega izd, če je knjigovodska vrednost finančne naložbe (pri naložbeniku) za več kot 20% večja od sorazmernega dela knjigovodske vrednosti celotnega kapitala družbe, v katero družba nalaga. Na podlagi svoje računovodske usmeritve o določitvi praga, ki je sicer lahko drugačen od omenjenih 20%, čeprav to ni priporočljivo, ter opravljenega preizkusa oslabitve, se mora vsaka družba odločiti, ali bo finančne naložbe oslabila ali ne. Seveda pa je treba dodati, da mora družba tudi v vseh tistih primerih, ko kriterij pomembnosti (20% ali drug na podlagi lastne računovodske usmeritve) ni dosežen, a kljub temu prevladuje strokovna ocena, da je finančna naložba oslabljena, tako finančno naložbo oslabiti. Enaka pravila naj bi veljala tudi za slabitev finančnih naložb v dolžniške vrednostne papirje, ki ne kotirajo, in jih družba meri po odplačni vrednosti.

Po SRS 3.28 in MRS 39.67- 39.70 je oslabitev obvezna tudi za finančna sredstva (naložbe), razporejena med za prodajo razpoložljiva sredstva in izmerjena po pošteni vrednosti (borzni ceni). Iz pojasnil MRS 39 (BC 109) tudi izhaja, da je možnih več razlag, kaj so "nepristranski dokazi", na podlagi katerih je treba oslabiti finančne naložbe. Vsekakor pomemben padec tečajev na borzah lahko štejemo za nepristranski dokaz o oslabitvi finančne naložbe. Logika standardov je v tem, da zahtevajo slabitev finančne naložbe v velikosti za katero se v prihodnosti pričakuje, da ne bo udenarjena.

Moramo še dodati, da je treba pri testiranju finančnih naložb v zvezi z odgovorom na vprašanje ali gre za oslabitev ali ne, upoštevati tudi čas. V strokovni literaturi in tudi praksi revidiranja v svetu se je izoblikovalo stališče, da gre za dolgotrajnejše zmanjšanje vrednosti finančnih naložb v vseh tistih primerih, ko gre za pomembno zmanjšanje pod nabavno vrednost v obdobju, daljšem od 6 do 12 mesecev. Vsekakor pa obdobje nad 12 meseci lahko vedno štejemo za dolgotrajno. Ko torej revizor revidira vrednotenje finančnih naložb razporejene med za prodajo razpoložljiva sredstva in izmerjenih po pošteni vrednosti prek kapitala, mora ugotavljati in ocenjevati ali obstajajo znaki, da se bodo najkasneje v enem letu tečaji vrednostih papirjev dvignili približno na tiste, po katerih imamo naložbe vrednotene v poslovnih knjiga; če ne, je to lahko že razlog za oslabitev (trenutno še nič ne kaže na stabilen dvig tečajev).

3.2. Na katere posebnosti pripoznavanja, merjenja in vrednotenja opredmetenih osnovnih sredstev moramo biti pozorni v času finančne in gospodarske krize?

Čeprav tako SRS kot MRS dopuščajo možnosti izbire, ko se družba sáma odloča, ali bo za opredmetena osnovna sredstva izbrala model nabavne vrednosti ali model prevrednotenja, pa ne smemo pozabiti, da gre v tej zvezi za pomembno različno pojmovanje sredstev v bilanci stanja. V čem so podlage za tako razmišljanje? Odgovor je morda preprostejši, kot je videti na prvi pogled: družba poseduje opredmetena osnovna sredstva predvsem za opravljanje svoje dejavnosti[25], torej za svoje poslovanje in doseganje prihodkov iz poslovanja. Upravičeno torej lahko pričakujemo, da bo družba ta sredstva v pričakovani dobi koristnosti presredstvila prek obračuna stroškov amortizacije oziroma odhodkov; torej je sedanja vrednost teh sredstev praviloma določena z vrednostjo teh sredstev v uporabi. Velja tudi, da se bo družba le izjemoma odločila za njihovo odtujitev in nadomestitev z novimi sredstvi; v takih primerih pa sta pomembni tako njihova poštena in predvsem iztržljiva vrednost. Pri opredmetenih osnovnih sredstvih torej lahko postavimo trditev, da zaradi navedenega pri uporabi modela prevrednotenja in prevrednotenja opredmetenih osnovnih sredstev na večjo pošteno vrednost za učinek prevrednotenja ne moremo pripoznati čistega dobička, ker ne gre za dobiček iz poslovanja, ampak za "dobiček" kot posledico zunanjih dejavnikov. Ker pa se bo "povečana" vrednost opredmetenih osnovnih sredstev zaradi uporabe modela prevrednotenja prek stroškov amortizacije poračunavala v poslovnih izidih v dobi koristnosti sredstev, lahko govorimo o pripoznanem povečanju prenesenih dobičkov, ki se po standardih oblikujejo prek presežkov iz prevrednotenja kot posledici sprememb poštene vrednosti sredstev. Ali povedano drugače: družba naj bi praviloma za vrednotenje opredmetenih sredstev izbrala model nabavne vrednosti, saj za sredstva, ki jih uporablja, njihova poštena vrednost praviloma ni pomembna.[26] Ali povedano še drugače: družba bo praviloma izbrala model prevrednotenja le za tista opredmetena osnovna sredstva, katerih cene naraščajo, zato želi družba v bilanci stanja izkazati sredstva po pošteni vrednosti in na ta način izkazati njihovo realnejšo vrednost, oziroma za sredstva, ki jih namerava odtujiti. V tej zvezi pa je treba še dodati, da praviloma narašča le tržna vrednost zemljišč (ker je zemlja omejen faktor) in zgradb, teh predvsem zato, ker so postavljene na zemljiščih, katerih vrednost narašča, ne pa ostalih opredmetenih osnovnih sredstev. Izbira modela prevrednotenja za opremo je tako že v osnovi napačna, kajti vrednosti enakovrstne opreme praviloma ne naraščajo.

---

[25] Za opravljanje proizvodne dali storitvene dejavnosti ter za pisarniške potrebe v tej zvezi.

[26] Zelo podobno je s finančnimi inštrumenti, ki jih podjetje namerava posedovati do zapadlosti. Tudi pri teh finančnih inštrumentih njihova poštena vrednost, tudi če je drugačna (večja ali manjša) od odplačne vrednosti, ni pomembna, saj bo tako sredstvo praviloma udenarjeno. Torej je pomembna le velikost denarnih sredstev, ki jih bo "prinesel" tak finančni inštrument.

Pri računovodenju in tudi revidiranju opredmetenih osnovnih sredstev in izvedbo testa njihove oslabitve je treba upoštevati, da se bodo posledice finančne in gospodarske krize posledično odrazile tudi na nepremičninskem trgu. Zato lahko v letu 2009 in 2010 upravičeno pričakujemo tržno zniževanje vrednosti nepremičnin tudi v Sloveniji. Tudi zato se po vsej verjetnosti vsaj pri nekaterih družbah odprlo vprašanje vrednosti sredstev v uporabi. Posledično se bodo zato pojavile tudi potrebe po izvedbi testa zaradi oslabitve opredmetenih osnovnih sredstev. Prav tako pa se bodo znižale potrebe po uporabi nekaterih opredmetenih sredstev. Zato tudi upravičeno pričakujemo, da bodo družbe, ki so izbrale model prevrednotenja za opredmetena osnovna sredstva bolj podvržene posledicam gospodarske in nepremičninske krize.

3.3. Na katere posebnosti pripoznavanja, merjenja in vrednotenja naložbenih nepremičnin moramo biti pozorni v času finančne in gospodarske krize?

Družba od naložbenih nepremičnin, ki so vsebinsko zelo podobne finančnim inštrumentom, pričakuje predvsem donos, ki se lahko izraža prek donosov iz najemnin, oziroma donos iz njihove prodaje (kapitalski dobiček). Iz tega razloga lahko za vse naložbene nepremičnine ugotovimo, da v zvezi z njimi praviloma ne bi smelo biti nobene "razmejitve" prek stroškov amortizacije, razen v primerih, če se je družba predvsem zaradi davčnih razlogov odločila, da jih vrednoti po modelu nabavne vrednosti in jih namerava posedovati dolgoročno. Pa še nekaj. Že iz opredelitve naložbenih nepremičnin izhaja, da so to tiste vrste nepremičnin, ki jih družba poseduje zato, da bi z njimi dosegala donose, torej njihovo presredstvenje v praviloma denarna sredstva. To je tudi dodatni razlog, ki napotuje na to, da je treba v čistem teoretičnem modelu poštene vrednosti učinke izmere naložbenih nepremičnin po večji vrednosti izkazovati kot prihodek oziroma dobiček.

Kakor je razumljivo, da so se najprej pojavile "težave" pri zniževanju vrednosti tržnih finančnih inštrumentov, je tudi logično, da se bodo tudi tržne cene naložbenih nepremičnin znižale. To pa pomeni, da bodo družbe morale vrednost naložbenih nepremičnin v računovodskih izkazih znižati na nižje tržne vrednosti (model prevrednotenja) ali pa opraviti zanje test zmanjšanja njihove vrednosti zaradi oslabitve (model nabavne vrednosti) .

V zvezi z računovodenjem in tudi revidiranjem naložbenih nepremičnin, kot tudi opredmetenih osnovnih sredstev, predvsem nepremičnin, pa je treba opozoriti, da morata tako poslovodstvo kot tudi revizor upoštevati še plačilno sposobnostna vprašanja povezana z iztržljivostjo nepremičnin. Splošno poznano dejstvo značilno predvsem za Slovenijo je, da se cene nepremičnine (še) niso pomembno znižale vendar pa se je promet z njimi pomembno zmanjšal. Ali povedano drugače: kljub objavljenimi »tržnimi« vrednostmi nepremičnin je v večini primerov nepremičnino izredno težko prodati po teh vrednostih. Seveda

se v tej zvezi pojavljajo še težave z načinom in roki plačil. Naj v tej zvezi le še opozorimo, da v strokovnih krogih prevladuje prepričanje, da se bo nepremičninska kriza na področju stanovanj in tudi poslovnih nepremičnin v Sloveniji nadaljevala in verjetno tudi poglobila še po obdobju, ko bosta finančna in gospodarska kriza dosegli svoje dno.

4. ZAKLJUČEK

Pravila računovodenja in tudi revidiranja niso bila in niso neobčutljiva na širša družbene dogajanja. Tudi zato lahko pričakujemo nekatere spremembe in novosti v tej zvezi. Seveda pa je vsekakor treba poudariti, da računovodstvo na podlagi sprejetih pravil (standardov) zgolj zapisuje poslovne spremembe tako, kot so se zgodile. Revizor pa je strokovnjak, ki na podlagi pravil revidiranja izda mnenje o resničnosti in poštenosti računovodskih izkazov sestavljenih na podlagi pravil računovodenja. Posledice finančne in gospodarske krize bodo verjetno povzročile, da se bodo spremenila nekatera pravila računovodenja. Prav tako pa se bo povečalo zaupanje v računovodske izkaze, ki jih bo kvalitetno revidiral revizor in v revizijskih poročilu izdal svoje neodvisno mnenje o njih.

SUMMARY ● *In the article the author establishes that the accounting and auditing rules are not and have never been insensitive to broader developments in the society. Due to this fact some changes can be expected as a consequence of the economic and financial crisis. The article deals with the presentation of consequences of the economic and financial crisis in the field of the accounting and auditing, especially in relation to asset valuation and anticipated changes of the accounting directives.*

Key Words ● *going concern assumption, valuation, investments, financial crisis, fair value, impairment of assets, comprehensive income, changes of the accounting directives, micro companies.*